

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(повна назва вищого навчального закладу)

Факультет/інститут _____ геолого-географічний факультет

Кафедра _____ економічної та соціальної географії і туризму

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Проректор з науково-педагогічної роботи
_____ (П.І.Б.)
_____ 23 _____ 2020 р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

ПЛАНУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ третій (доктор філософії)

Галузь знань _____ 10 природничі науки

Спеціальність _____ 106 Географія

(код і назва спеціальності)

2020 р.

Розробники: **Шашеро Антоніна Миколаївна** доц., к.геогр.н. кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № 1 від 31 серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

_____
(підпис)

Топчієв О.Г.
(прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету

Протокол № 1 від 23 вересня 2020 р.

Голова НМК

_____

Сич В. А.

ВСТУП

У вітчизняній суспільній географії на даний час пріоритетними напрямками досліджень виступають планування території України та її регіонів. В економіці України відбуваються складні соціально-економічні процеси: перехід до ринкових форм господарювання, зміни в системі управління на державному та регіональному рівні, формування структур ринкової економіки, робота підприємств в нових умовах функціонування. Все більш складними стають демографічні процеси, до яких приєднуються проблеми, пов'язані з депопуляцією населення. Треба відмітити стрімкий розвиток транспорту, логістики. Впритул підступають проблеми енергетичного забезпечення та збереження екологічної рівноваги території. В зв'язку з цим потребують переосмислення і нових рішень організація і розміщення виробництва та просторова організація суспільства. На сучасному етапі важливим є дослідження напрямів і методів раціональної організації життєвого простору – міст, міських та сільських поселень, промислових та сільськогосподарських територій, природоохоронних та інших зон використання території у всьому їх різноманітті та поєднанні.

Сучасні планувальні розробки в Україні і в країнах ЄС наголошують високу комплексність таких досліджень. Ведеться пошук раціональних та оптимальних відповідностей у системах «природа – населення – господарство» на кожній ділянці території, у кожному регіоні. Вирішити цю низку проблем у контексті регіональної політики та економіки можливо з допомогою раціонального, екологічно безпечного, економічно ефективного планування території.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Планування територій» є ідеї впорядкування та планування територій які визвано очевидними соціально-екологічними та соціально-економічними негараздами недостатньо спланованих територій великих міст й приміських зон, міських агломерацій, промислових районів, курортних зон, та рекреаційних районів. Численні й різнопланові проблеми раціонального використання території та територіального розвитку, які постійно супроводжують господарську діяльність та активний пошук шляхів і механізмів їх вирішення призвели до посилення значення та діє спроможності регіонального просторового планування у не тільки в Україні, а і у всіх країнах світу. Предметом вивчення дисципліни є також розуміння студентами планування територій як інструменту поєднання на конкретних територіях не тільки місцевих, регіональних та загальнодержавних інтересів. а й різноманітних секторальних та галузевих інтересів, обґрунтованого визначення перспектив їх збалансованого розвитку.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

У системі географічних наук курс «Планування територій» тісно пов'язаний із наступними навчальними дисциплінами: «Економіка

природокористування», «Економічна і соціальна географія світу», «Основи регіональної економіки», «Основи суспільної географії»; «Геодемографія».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни:

Метою викладання навчальної дисципліни «Планування територій» є оволодіння теоретичними знаннями з методології та методики планування, а також знайомство з досвідом планувальних досліджень для впорядкування середовища життєдіяльності суспільства, оволодіння аспірантами практичними навичками використання регіональної системи державного обліку земель і наявних баз даних для обґрунтування екологічно орієнтованого планування території регіону, яке сприятиме його перспективному розвитку.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- отримати загальне уявлення про усю сукупність проектно-планувальних робіт, а також визначити роль і місце в цій сукупності географічних дисциплін;
- оцінити можливості планування територій в сучасних соціально-економічних умовах України, знати теоретичні, методичні і прикладні аспекти дисципліни;
- навчитись використовувати на практиці методики планування.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування наступних **компетентностей**:

а) Загальні компетентності (ЗК): ЗК 1. **ЗК01**. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. **ЗК05**. Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях. **ЗК07**. Здатність спілкуватися на фахову тематику з експертами з інших галузей. **ЗК08**. Здатність до усної і письмової презентації та обговорення результатів наукових досліджень та/або інноваційних розробок українською та англійською мовами.

б) Спеціальні (фахові) компетентності (СК): **СК01**. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у географії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з географії та суміжних галузей. **СК04**. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти в географії та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, лідерство під час їх реалізації. **СК07**. Здатність формулювати наукову проблему, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення, застосування наявних фундаментальних та створення нових цілісних знань. **СК09**. Здатність демонструвати глибинні знання та розуміння основних концепцій, важливих фактів, принципів та теорій з географії. **СК11**. Здатність демонструвати знання сучасного стану, основних тенденцій та перспектив розвитку географічної науки, орієнтуватись в сучасних проблемах наукових досліджень в галузі географії та суміжних науках, продукувати нові ідеї при вирішенні дослідницьких і практичних задач.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни аспіранти повинен знати: **РН02.** Глибоко розуміти загальні принципи, методи хімічних наук, методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях (у сфері економічної та соціальної географії, біогеографії і географії ґрунтів, фізичної географії, геофізики і геохімії ландшафтів, конструктивної географії і раціонального використання природних ресурсів) та у викладацькій практиці.

РН03. Глибоке розуміння теоретичних основ, прикладних засад географії, сучасних тенденцій, перспектив розвитку географічної науки та спроможність орієнтуватись в сучасних проблемах наукових досліджень в галузі географії й суміжних науках.

РН05. Ґрунтовні знання методів наукових досліджень економічної та соціальної географії, біогеографії і географії ґрунтів, фізичної географії, геофізики і геохімії ландшафтів, конструктивної географії і раціонального використання природних ресурсів та вміння їх використовувати на належному рівні.

Вміти:

РН07. Вміти презентувати та обговорювати з фахівцями та широкою аудиторією результати досліджень наукових та прикладних проблеми з географії державною та іноземною мовами, кваліфіковано їх відображати у наукових публікаціях, провідних міжнародних наукових виданнях.

РН08. Вміти планувати і виконувати експериментальні та теоретичні дослідження з хімії, дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасних інструментів, критично аналізувати результати власних і інших досліджень у контексті усього комплексу сучасних знань щодо розглядаємої проблеми.

РН11. Вміти ініціювати, організовувати та проводити комплексні дослідження в галузі науково-дослідницькій та інноваційній діяльності, використовуючи міждисциплінарні підходи, результатом яких є отримання нових знань.

Застосувати отримані знання на практиці і розробити змістовні рекомендації щодо перспектив регіонального розвитку планованої території.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **90** годин, що становить **3** кредити.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Планування територій як науковий напрям.

Тема 1. Об'єкт і предмет в плануванні територій. Наукові засади планування територій.

Тема 2. Передумови виникнення і історія розвитку планування територій.

Тема 3. Взаємозв'язки планування територій з іншими науками.

Тема 4. Методологічні і методичні засади планування територій.

Змістовний модуль 2. Аналіз території для потреб планування.

Тема 5. Аналіз території для потреб планування. Планувальна структура території.

Тема 6. Функціональне зонування території.

**Змістовний модуль 3. Планування територій на регіональному рівні.
Планувальні схеми**

Тема 7. Мережа поселень. Населення і розселення в територіальному плануванні.

Тема 8. Планування міських і сільських поселень. Генеральні плани міст.

3. Рекомендована література

Базова:

1. Білоконь Ю. М. Регіональне планування: теорія і практика / Ю. М. Білоконь [За ред. І. О. Фоміна]. – К.: Логос, 2003. – 246 с.
2. Бобра Т. В. Ландшафтные основы территориального планирования / Т. В. Бобра, А. И. Лычак. - Симферополь: Таврия Плюс, 2003. - 172 с.
3. Богорад Д. И. Конструктивная география района. Основы районной планировки / Д. И. Богорад. – М.: Мысль, 1965. – 408 с.
4. Браде И. Районная планировка и разработка схем расселения: опыт и перспективы / И. Браде, Е. Н. Перцик, Д. С. Питерский. – М.: Международ. отношения, 2000. – 136 с.
5. Владимиров В. В. Основы районной планировки: Учебник / В. В. Владимиров, И. А. Фомин. – М.: Высш. шк., 1995. – 224 с.
6. Генеральна схема планування території України. Пояснювальна записка: в 2 т. / Державний комітет будівництва архітектури та житлової політики України, Державний інститут проектування «ДНІПРОМІСТО». - К.: 2000. Т1 – 2000. – 49 с. Т2 -2000.- 68 с.
7. Долішній М.І., Стадницький Ю.І., Загородній А.Г., Товкан О.Е. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка. – Львів: Інтеллект-Захід, 2003.
8. Комплексная районная планировка. / под ред. Белоусова В.Н. - М.: Стройиздат, 1980.
9. Комплексное региональное планирование и прогнозирование. / под ред. Федоренко Н. – М.: Наука, 89.
10. Кузнецов С. Г. Територіальне планування і розвиток міст / С. Г. Кузнецов, І.І. Ананян, Л. М. Богак. - Донецьк: Норд-Прес, 2008.-335 с.
11. Лаппо Г.М. География городов. – М.: ВЛАДОС, 1997.
12. Палеха Ю. М. Економіко-географічні аспекти формування вартості територій населених пунктів / Ю. М. Палеха. – К.: Профі, 2006. – 324 с.
13. Перцик Е.Н. Районная планировка. – Москва : Гардарики, 2006. – 396 с.

14. Позаченюк Е. А. Территориальное планирование / Е. А. Позаченюк. – Симферополь: Доля, 2003. – 255 с.
15. Проблемы комплексного развития территории / [Отв. ред. И. А. Горленко, Г. В. Балабанов, С. Н. Малюк]. – К. : Наук. думка, 1994. – 295 с.
16. Регіональний розвиток та просторове планування територій: досвід України та інших держав-членів Ради Європи / В. С. Куйбіда, В. А. Негода, В. В. Толкованов. – Київ, Крамар, 2009. – 170
17. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження : методологія, методи, методики : навч. посібник / О. Г. Топчієв. – Одеса Астропринт, 2005. – 632 с.
18. Формування регіональних схем екомережі (методичні рекомендації) / За ред. Ю.Р. Шеляга-Сосонко. – Київ: Фітоцентр, 2004. – 71 с.

Допоміжна:

19. Геоэкологические основы территориального проектирования и планирования / [Под ред. Т. Д. Александровой]. – М.: Наука, 1989. – 144 с.
20. Иодо И. А. Основы градостроительства (теория, методология): [Учеб. пособие для архит. спец. вузов] / Ирина Иодо. – Минск: Выш. школа, 1983. – 199 с.
21. Кузнецов Г.А. Сельскохозяйственная районная планировка. –М.: Колос, 1974.
22. Основы конструктивной географии. /под ред. Герасимова, Преображенского, Исакова. –М.: Просвещение, 1986.
23. Островский В. Современное градостроительство. –М.: Стройиздат, 1979.
24. Перцик Е.Н. Основы районной планировки. –М.: МГУ, 1971.
25. Планировка и застройка новых городов. Сб. науч. труд. –К., 1974.
26. Развитие сельских поселений. /под ред. Мучника И.Б. –М., 1977.
27. Успенский С.В. Планирование экономического и социального развития систем расселения и поселений. –Л., 1981.
28. Функционально-планировочный анализ городов и систем расселения. Сб. науч. труд. – К., 1979.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. <http://www.od.ukrstat.gov.ua>.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік

5. Методи діагностики успішності навчання студентів здійснюються шляхом: усного контролю у вигляді індивідуального та фронтального опитування. Письмовий контроль у вигляді модульних контрольних робіт, самостійних письмових робіт, поточного та підсумкового тестування, оцінка за індивідуальну науково-дослідну роботу, **залік.**